

rativ-Verfassung), to je, po narodih novo osnovane dežele morajo — vsaka za se — svojo lastno vladbo za vse domače oprave imeti, ktere se sklepajo v domačih deželnih zborih v poglavitnem mestu dežele in v domačim jeziku. Na Dunaji pa naj bo središnje ministerstvo za oskerbovanje vunanjih državnih opráv s ptujimi deželami, vojskih in denarstvih reči, tergovine in kupčijstva. Na Dunaji naj bo državni zbor, h kateremu pridejo poslanci posamesnih deželá.

Le po ti osnovi se mora vsaka dežela tako vladati, de en narod drugiga ne tlačí in zatiruje; drugači nikdar ne bo mirú. Kmetje so odvezani poprejšnje podložnosti; kakor svobodni posestniki bojo poslani tudi oni od svoje soseske z enakimi pravicami v deželni zboru govoriti v rečéh svojiga kraja. V slovenskih krajih bo tedej slovenski jezik mogel biti jezik zborá, zató kér je jezik dežele.

Poslanci na Dunaji! dobro pomislite, de le taka zavezna ustava je skala, na ktero zamorete terdno ustavo postaviti: vsaka druga naprava bi bila le staro poslopje, od zvunej novo pobeljeno, od znotrej pa razderto, gnjilo, le za malo časa slabo podperto. Dr. B.

Kakor pri nas, takó tudi drugod!

Za domovino in slovensko reč lepo vnete Celjske Novíne v 9. listu iz Graškiga zborá takole pišejo:

„Sploh pa vam morem povedati ljubi Slovenci! de niso Nemci naši nar hujši sovražniki, ampak Slovenci, — Slovenci, ki tega lepiga imena vredni niso, ki slovenskiga jezika dobro govoriti ne znajo, boljši pa se ga naučiti ne upajo, katerim na vas in na slovenske šege merzi, in jim le to dopade, kar po ptujšini diši; ponemčani Slovenci, ali kakor jim prav rečete, nemškutarji — ti so, ki so se tudi v zboru na vés glas derli: nič slovenskiga, ampak vse le nemško. Še včeraj so se gosp. Gurnik še enkrat za slovenšino poskusili, ter terjali, de naj se postava da, de se bo prihodnjic pri krožnim (kresijskim) zboru v Celji vse po slovensko govorilo. Ali ni to prav govorjeno, Slovenci! de bote sami lahko vse razumeli, kar se bo govorilo, in sami lahko v slovenski besedi, ktere ste nar bolj vajeni, svoje misli povedali, ne pa še le druge okoli prosili, de bi namest vas po nemško govorili? Vém, de porečete: Ja. Ali kaj se zgodi! Nemci so tihi, ter pametno mislijo, naj storimo mi Slovenci na Slovenskim, kakor nam je drago. Ali glej! na enkrat se dva poslanca iz Marburškiga kroga vzdigneta po rodu oba Slovenca, ter bedasto terjata: „Vse po nemško!“ Glasen prepír in hrup se v zbornici vname, ali gosp. Gurnik se tako dolgo za Slovence hrabro bojujejo, dokler se zadnjic postava da, de naj krožni zbor vselej sam opravični jezik si izvoli. Slovenec nima navade, bližnjimu dobriga imena krasti, zató tudi jaz imena teh nemškutarjev ne povém, žalostno zadosti, de sta tako govorila Slovenca!“

Lejte! kakor pri nas, tako tudi drugod! Pa je vse zastoj. Vsaka dežela mora svoje pravice doseči — vsim protivnikom vkljub!

Šolski dopis iz Bohinja.

(Konec.)

K temu, kar sim od Bistriške šole povedal, bi pa še vsim gospod-šolnikom rad nekaj v premislik dal.

Kakor vsakteri za pravi prid domovine vnét rodoljub z veseljem sliši ali bere od šolnikov, kteri si za omikanje in osrečenje mladosti v resnici veliko prizadevajo, in se ne le v besedi, ampak tudi v življenji s svojim izgledam dobre, katoljske učitelje skažejo: pa tudi vsačiga pošteniga človeka mora sercé boléti, ko vidi in sliši in zvé, kakošnim ljudém je mnogokrat mladost izročena, — šolnikom, kterim je vse drugo, bodi prav ali

pa ne, več mar, kakor to, za kar so postavljeni, kar je njih poglavitna dolžnost, in kar bi njih nar veči skerb biti imela. Dober, skerb, keršansk šolski učitelj je sreča mladosti, sreča soseske, sreča clo prihodnjiga róda, in torej vsiga spoštovanja, vse časti vreden; zanikern, brezvéstín, ali clo pohujšljiv šolnik pa je prava kuga za mladost in sosesko, vsim poštenim ljudém v zaničevanje. Ali — povéj mi kdo, s kakošnim pridam bo šolnik otroke učil, če je sam po sercu in zadržanju vés spačen? ali mu bo mar, česar je otrokam nar bolj treba, jih učiti in opominjati? ali mu bo resnica, njih um in pamet jasnití in njih serca boljšati in za vse dobro vnémati? Ali — dokaži mi kdo, kakó je v stanu šola pridna biti, in dober sad, ki se od nje pričakuje, donesti, če šolnik brez vsiga veselja do šole le kakor tlačán učí, toliko de čas naprej gré? če se nič ne zméni za tó, de bi se otróci zares in de bi se práv in s pridam učili? če nič na to ne gleda in se nič ne peča, naj zadržanje otrók bo, kakoršno hoče, naj se v šoli, v cerkvi in drugod vedejo, kakor se hočejo? Ali morejo potem takim starši, če od šole le malo ali pa nobeniga prida ne vidijo, otroke radi v šolo pošiljati, in zlasti v tacih krajih, kjer po pol ure ali pa še dalje do šole imajo? Pač res je torej, de je bolje nobena, kakor pa slaba šola!

Práv lepo in resnično je néki gospod, ki je „Ljubomír“ podpisan, v 26. listu létašnjih Novíc pod naslovam: „Kaj delajo šolski gospodje po Štajarskim?“ — nekterim šolnikom, ki posebno iz oblasti duhovske gosposke prití hrepenijo, povedal in razjasnil. V tim so stavku, kteriga naj bi vsak šolnik pazno prebral in dobro premislil, med drugim pristavi: „Šola ljudí le tam cvetè, kjer duhovski pastirji čez šolo svojo roko skerbno derzé.“ Gotove besede! — Bolj na tanjko v tem pisati nočem; pa, kdor jasno glavo ima, lahko umé. „Besede mičejo, izgledi pa vlečejo“, pravi pregovor in po pravici.

Ne pišem tega nikakor ne, de bi s tem koga razžaliti hotel; pa vender le tega ne vém, zakaj bi zavolj eniga človeka, ki je za učitelja postavljen, ali saj učitelj biti hoče, pa dostikrat prid številne mladosti, prid cele soseske in fare terpeti mogel? Kar pa s tem želim, je le to: de bi vsi, zlasti mladi šolski gospodje ali učitelji to dobro premislili in si k sercu vzeli, kar sim iz dobriga naména opomnil; de bi spoznali, de na učiteljih je za prid in blagor mladosti, za pravo osrečenje ljudstva in še prihodnjiga róda veliko veliko ležeče. Pa ne, de bi mi zamerili; kér dobriga svéta ali nauka dozvétí, naj pride od kogar in od koder hoče, nobenimu človeku ni v sramoto! Zlo zlo želeti je pa tudi, de bi, kadar bo, če Bog srečno vse poravnati in izpeljati da, na Dunajskim državnim zboru ustanovljenje in vredovanje šol na versto prišlo, se tudi, kakor je že v mnogih časopisih oménjeno bilo, šolnikom na kmetih prihodki ustanovili in zboljšali; de bi se pa potem tudi za to skerbelo, samo dobre, pametne, keršanske, po umu in sercu omikane šolnike postaviti, kteri, z besedo in z izgledam učiti zamorejo.

A. Pintar.

Kakó se Nemci v ptuje dežele preseljujejo.

V 212. listu Teržaskiga časopisa (Lloyd) beremo pod nadpisam (die deutsche Auswanderung) tóle: „Čeravno bo na Nemškím kmalo postava dana, de vsak posestnik sme zemljiše po svoji volji razdeliti, in de bojo potem večí zemljiša razdeljene, kar bo storilo, de botudi menj premožen človek tú in tam si zamogel kos svéta kupiti, se vender le veliko Nemcov pripravlja, svojo domovino zapustiti in si v Ameriki in Australii živeža iskati. Skušnja učí, de sploh vsako léto okoli 60 tavežent Nemcov svojo domačijo zapustí, ki na uni strani morjá svojo srečo išejo.“ — Ni tedej čuda, de si Nemci pri-

zadevajo, z našim Cesarstvom se takó pobratiti, de kakor bi se jim zdélo in poljubilo, bi se tudi v naše kraje preselili, na naših njivah orali in našo obertnijo in rokodelstva prevzeli. Ne bo dal, dragi prijatli na Nemškim! Takó je nismo mislili. Čeravno vas ne sovražimo, vam vender moremo réci, de je vsak sam sebi nar bližji. Sej vender naše škodne boste želéli, ako ste proti nam takó dobrovoljni, kakor pravite. Bog vas živi — na Nemškim!

Nekaj od Serblje

iz gosp. Jovan - Gabrilovičeviga državnega besednjaka.

Serbija ima 1000 štirjaskih milj v sebi. Razdeljena je v 17 okrožij — kresij, — okrožja v srece — srenje, — katerih je 54. — Zemlja je gornata; naj veči berda so na jugu, ktere se z Balkanam vkup deržé. Naj višji hribi so: Kopavnik — Kopalnik, — Ploča, Željin, Stol, Rtan. — Veči reke so: Donava, Sava, Morava, Drinja, Timok, in druge manjši.

Dežela je v prijetnim podnebj. Najlepši sta mesca kimovec in kozopersk, naj toplejši je rožni cvet. Žetva se začne v rožnim cvetu, in dožanje se v malim serpanu. Vinogradi se obérajó večkrat v začetku, navadno pa okoli srede kimoveca. — Zima je voljna, v južnih krajih pa, ki so višji od družih, je ojstra in dolgo terpi.

Serbija ima obilno blazih rúd v svojih berdih; pšenice, in družiga žita, pitanih in divjih zverí, celó kak šakal se kterikrat v rudniške planine zaleti. Ptice so tiste, ki živé navadno pod srednjim nebim pásam. Réke gomizé od rib. Gojzdov ima dežela silo, vse berda so obrašene; more se réci, de je skorej tretjina zemlje še v gojzdih. — Stanovnikov je v Serbii 849,286; med témi je 825,783 Serbljanov, katerim so tudi Vlahi prišteti; 15,161 Turkov; 1.368 Judov; 900 tujcov stanovitno v deželi prebivajočih; in 6,074 Ciganov. Tako v Serbii na štirivogeljni milji še 900 ljudi ne živí. — Serbljanje živé v 1170 občinah, 34 mestih, 2018 selih — vaséh, — 193 zasélicih, in v 126,789 hišah. Naj glavniš mesta so: Beligrad, Požarevac, Smederevo, Jagodina, Šabac, Negotin in Paraćin. — Turki živé po nekaj v 16 mestih, in imajo 2649 hiš v deželi. Judje imajo stanovitno prebivanje le v Belimgradu; to velja tudi od tujcov. Ciganje nimajo stanovitniga prebivanja v deželi; priklatijo se iz družih krajev v Serbijo, in se ravno tako vernejo, ter gredo čez mejo.

V deželi se izdelujejo mnogotere rokodelstva. Pa vaséh žené sukno pripravljajo, s katerim se obadva spola oblačita; tudi veliko platna žené izdelajo. To je res vse pohvale vredno nad Serbljani, de se z domačimi pridelki oblačijo, ne pa takó kakor so Slovenci začeli, ki jih le to veselí, kar iz tujih deželá pride. Pametin mož je tisti, ki se iz tega živí in oblači, kar mu domačija da; zijaki pa, ki s tujšino bahajo, so opicam (merkelcam) podobni, ki vse posnemajo, kar nad drugimi vidijo neumnega in napačniga.

Pri Jagodini imajo steklenico (glažuto). Papa ali potašel se pripravlja v krajih preko Morave. — Kupčijo imajo v rokah Serbljanje sami, Turki, Judje, in tujci. Poglavitne réci, ki jih Serbija v druge turške kraje razpošilja, so: vóli, kónji, krave, svinje, ovcé, kozé, različne ribe, nezdelana žida in volna. — Naj imenitniš tergovske mesta so: Beligrad, Jagodina, Šabac in Negotin. — Vsi Serbljanje, to je, kteri so serbskiga rodú, so starovérci. Metropolit se imenuje „Arhiepiskop Beligradški in metropolit cele Serbije.“ Metropolit in episkopi se zbirajo od naroda in kneža. — Serbija je razdeljena v štiri eparhije: beligraško,

užiško, šabaško in timoško; eparhije pa se delé v protopopjate in namestništva. Kolikor je zmed tujcov katoljskih, imajo stransko (privatno) božjo službo pri avstrijskim konzulatu; drugi tujci nimajo nič božje službe, razun Turkov, ki imajo svoje medšite (mošee), in razun Judov, ki imajo svojo snidnico (sinagogo). Za omikanje naroda je v Beligradu visoka šola (liceum) z modrovskim in bogoslovskim razdélkam, in gimnazjam, (kar mi pravimo: latinske šole); tri polgimnazje zunej Beligrada; obertno-kupčevska šola v Beligradu; gerska šola ravno ondi; in 232 malih šol po mestih in vaséh. Vsih učencov je 6,766. — V Beligradu je tudi druživo serbskiga slovstva (literature).

Serbsko vladanje je ustavljeno z ustavo mesca grudna 1838 na svitlo dano, v svečanu 1839 razklicano. Oblasti zakonodajavne, zakonospolnovavne, in sodniške so po namenu imenovane ustave razstavljene. Zakonodajavno oblast ima knez sam s sovétam (s svetovavskim zborom), izpolnovavno ima knez sam. — Knežeska čast je zborna. Pravico kneza zbirati ima serbski narod, kteri ga v zbirališu zbira. — Letnih prineskov cele Serbje je 900,000 tolarjev; s tim se vsi troški odrivajo. — Bojna moč ob času mira obstoji le iz redniga garnizona ali stražarstva, ki se derži zavolj notranjiga reda, ob času sile in potrebe je pa vsak Serbljan vojak, in je dolžan z lastnim orožjem, in ob lastnim živežu se vojskovati; samo smodnika, in svinca mu vladarstvo da. — Serbska knežija plača vsako léto turškemu cesarju 2.300,000 serbskih grošev ali 197,666 gold. in 40 krajcarjev davka. Belogradški paša je sultanov namestnik v Serbii, in vsi Turki, kar jih je v Serbii, so pod njegovo oblastjo. Če Serbljan Turka toži, se zgodi pred turškim sodnikom; če pa Turk Serbljana, pred serbljanskim. Tujci so pod oblastjo konzulov ali poslanikov, ki so štirje v Serbii: avstrijski, rusovski, angležki in francozki. — Dalje sledi v letim vse hvale vrednim besednjaku tudi kratka zgodovina serbske zemlje.

J.

Stroški za državni zbor na Dunaji.

Dunajski državni zbor je draga stvar. Vsak mesec se da 367 poslancom 73 tavžent in 4 sto goldinarjev. Nekdo je prerajtal, kér na en dan 2446 gold. pride in se v eni séji okoli 11 tavžent besed govori, de vsaka beseda, ktero poslanec v séji govori, 12 krajcarjev veljá. — Drage besede so — tode radi jih plačamo, če so le besede ljudstvine sreče in stanovitne mirne poprave.

Pomagajte pogorelcem!

Okoli polnoči 21. dan tega mesca je Šmartin pri Litii velika nesreča zadéla. V leseni s slamo kriti hiši gosp. Čevljiča je oginj vstal; kako prav, se še ne vé. Kmalo so se 3 bližnje hiše in poslopja vnele, namreč Poljarjeva, Vdovčeva in Mlinarjeva z mlinam in skednjem in pa tudi gosp. Čevljičeva pristava, in sicer tako hitro, de je, predin so ljudjé na pomoč prihitéli, že iz vsih imenovanih poslopj oginj visoko švigal, in nihče več ni upal, jih otéti. Obvarovati, de bi se oginj proti vasi ne obrnil, je mogla potem takim poglavitna skerb biti.

Veliko ljudi je pridno pomagalo. Slatinski baron, duhovšina, veliko gospóde, posebno pa gosp. Brauneis iz Cerkine, ki so bili ravno tukaj — vsi so delali s kmeti vred. Škoda je velika, zlasti pri Mlinarji. Trije pogorelci so sicer zavarovani, tode le za poslopja z majhnimi zneski! Bledi kot zid lazijo pogorelci po vasi brez doma, brez obleke, brez živeža!

To je pač žalosten stan, vreden usmiljenja dobrih ljudi — in nadjamo se, de ga bojo tudi naši.

Pomagajte, mili Slovenci! svojim revnim bratam v